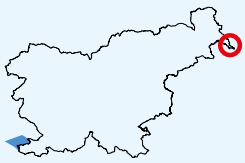

REKA MURA – SPODNJI TOK

// Anja Cigan

SEZONA OBISKA

Pomlad, poletje

TRAJANJE OGLEDA

Ogled vseh priporočenih točk nam bo vzel približno štiri ure. V primeru, da pot opravimo peš, pa si vzemimo cel dan. Med posameznimi točkami je na številnih mestih možnost obhoda do same reke Mure, drugih mrtvic in rokavov.

ZAHTEVNOST

Večina točk je dostopnih po makadamskih poteh. Za vse, ki si želijo pristnejši stik z Muro, priporočam, da vsaj del poti

opravijo tik ob reki, kjer skorajda ni makadamskih poti. Poplavni prostor ob Muri v poletnih mesecih slovi predvsem po številnih komarjih, obadih in klopah. Zato priporočam dolga oblačila, primerno obutev in uporabo repelentov. Omenjene lokacije so z vidika vrst, ki jih lahko opazujemo, primerne tudi za spomladanski in zgodnje jesenski obisk.

OPIS OBMOČJA

Spodnji tok reke Mure v Sloveniji na skrajnem severovzhodu države je eden izmed najbolj ohranjenih in najzanimivejših poplavnih območij pri nas. Reka Mura je na svojem zadnjem odseku v Sloveniji, od vasi Benica dolvodno, ohranila svojo naravno rečno dinamiko. Tako so na tem območju najštevilnejši stranski rokavi in mrtvice, obenem pa tu najdemo enega izmed največjih kompleksov poplavnih gozdov – Mursko šumo. Številni razmeroma dobro ohranjeni habitati nam omogočajo opazovanje ptic in drugih živalskih vrst tudi na širšem območju tega dela Pomurja.

DOSTOP

Do območja, ki ga obravnavamo v tem prispevku, bomo po avtocesti najenostavneje prišli prek izvoza Pince. Ko zapustimo avtocesto, se na križišču usmerimo desno in pot nadaljujemo skozi vas Pince Marof do vasi Benica. Po prečkanju mosta čez reko Ledavo zavijemo levo in se držimo glavne ceste (cesta na enem mestu zavije v desno), dokler ne pridemo na makadamsko pot. Pot po njej nadaljujemo do prvega križišča, kjer zavijemo levo. Nato se nam onstran protipoplavnega nasipa odpre pogled na Mursko šumo **1**, kamor nas vodi gozdna cesta, s katere dostopamo do vseh naslednjih točk.

Avtocesto lahko zapustimo tudi na izvozu Lendava. V prvem krožišču se držimo izvoza za Lendavo, nato pa v drugem križišču izvoza za Čakovec (HR) oz. Petišovce. Pot nadaljujemo naravnost, vse do zadnjega križišča, ki je nekaj deset metrov pred mejnim preходом Petišovci, kjer zavijemo levo. Pot nadaljujemo skozi vasi Trimlini in Petišovci do naslednjega križišča, kjer zavijemo desno. Desno od ceste bomo nato

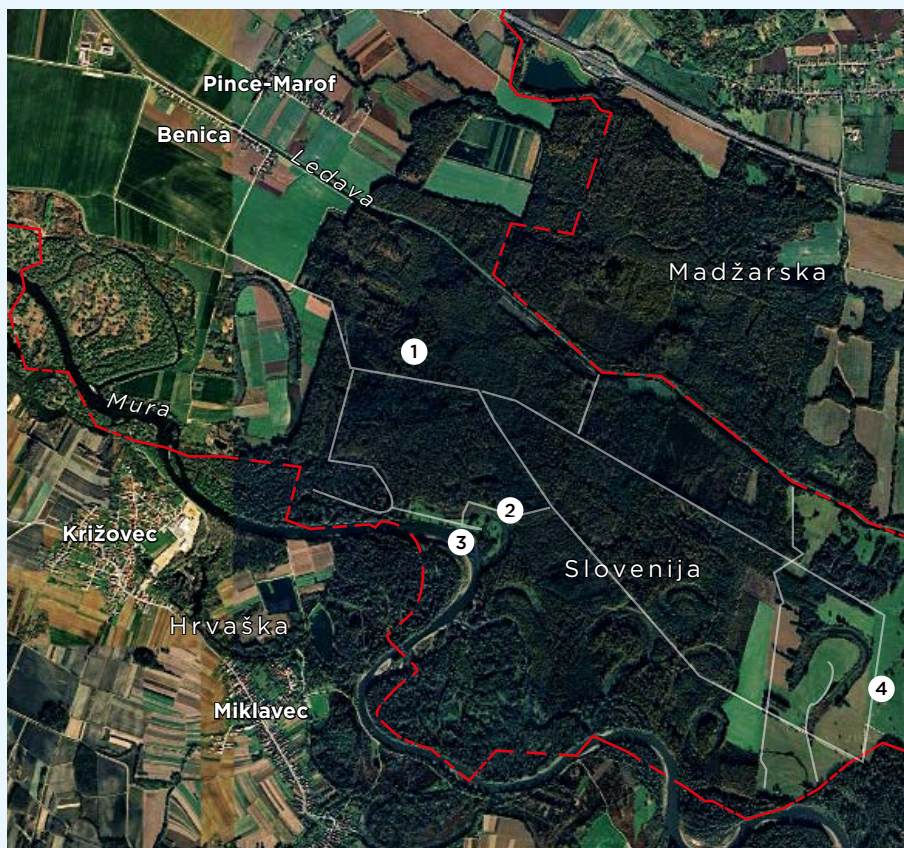

foto: Matjaž Tančič

zagledali eno izmed mrtvic reke Mure, nekaj metrov stran pa še protipoplavni nasip. Pot nadaljujemo naravnost vse do konca vasi Benica po glavni cesti (cesta proti koncu vasi zavija desno), dokler se ne pripeljemo do makadamske poti. Pot po njej nadaljujemo do prvega križišča, kjer zavijemo levo. Nato se nam onstran protipoplavnega nasipa odpre pogled na Mursko šumo **1**, kamor nas vodi gozdna cesta, s katere dostopamo do vseh naslednjih točk.

SPLOŠNE INFORMACIJE

Območje ob reki Muri v Sloveniji je razglašeno kot Biosferno območje Mura, ta pa je del širšega petdržavnega biosfernega območja Mura-Drava-Donava. Celotno območje treh rek Mure, Drave in Donave, velja za enega izmed največjih rečnih kompleksov v Evropi. Del, ki je vključen v petdržavno biosferno območje, zajema najbolj ohranjene dele, skupno kar 700 km prosto tekočih rek. Zaradi svoje ohranjenosti in posledično visoke stopnje biotske pestrosti je celotno območje več kot vredno obiska in lahko postreže z marsikatero zanimivostjo. Povezava do spletne strani: <https://www.amazon-of-europe.com/sl/>.

MALI DEŽEVNIK (*Charadrius dubius*) gnezdi na prodiščih. Tako ga ogrožata predvsem spreminjanje naravnega toka reke in tudi človekove motnje na gnezdiščih, ki so na Muri vse pogostejše zaradi povečanja števila obiskovalcev s čolni.

foto: **Anja Cigan**

KJE IN KATERE PTICE OPAZOVATI:

Življenjski prostori ob in na reki Muri so pomembni predvsem z vidika značilnih gnezdišč naravnih rečnih ekosistemov, nižinskih gozdov in poplavnih travnikov. Te vrste imamo kot indikatorje še dobro ohranjenih habitatov. Reka Mura je tu ohranila svojo naravno rečno dinamiko.

Med gnezdiškami Murske šume **1**, enega izmed največjih kompleksov poplavnega gozda v Sloveniji, velja omeniti predvsem **srednjega detla** (*Dendrocoptes medius*), katerega populacija je na tem območju ena največjih v državi. Vseeno pa med obiskom bodimo pozorni tudi na **velikega** (*Dendrocops major*) in **malega detla** (*Dryobates minor*). Med žolnami tu gnezdi tudi **črna žolna** (*Dryocopus martius*) in **pivka** (*Picus canus*). Od drugih manjših gozdnih vrst ptic so pogosti še **ščinkavec** (*Fringilla coelebs*), **brglez** (*Sitta europaea*), **dolgoprsti** (*Certhia familiaris*) in **krat-koprsti plezalček** (*Certhia brachydactyla*). V gozdu bliže reki Muri bomo hitro zaslišali značilno ogla-

BELOVRATI MUHAR

(*Ficedula albicollis*) gnezdi v duplih starejših dreves, pogosto zaseda tudi gnezdišnice. V poplavnih gozdovih ob reki Muri je zaradi velike razpoložljivosti primernih gnezdišč njegova populacija stabilna.

foto: **Alen Ploj**

BELOREPEC (*Haliaeetus albicilla*) v Murski šumi ne pozna meja, saj kraljuje v Sloveniji, na Hrvaškem in Madžarskem.

foto: **Miran Krapež**

šanje **belovratega muharja** (*Ficedula albicollis*), ki je tudi zelo pogost prebivalec poplavnega gozda. Nekaj več sreče pa bomo potrebovali, da bomo lahko opazovali **kozačo** (*Strix uralensis*) ali **lesno sovo** (*Strix aluco*). V poplavnem gozdu gnezdiijo tudi tri redkejše ptice: **belorepec** (*Haliaeetus albicilla*), **črna štroklja** (*Ciocnia nigra*) in **sršenar** (*Pernis apivorus*). Za opazovanje slednjih so sicer primernejše točke ②, ③ in ④, kjer jih lahko na bolj odprtih površinah opazujemo med lovom.

Mrtvice reke Mure so zagotovo eno najznačilnejših in najpestrejših življenjskih okolij tega prostora.

Dolvodno od vasi Petišovci se gostota mrtvic povečuje, zato priporočam ogled več le-teh, tudi tistih, ki jih izrecno ne omenjam. Na spletnih satelitskih posnetkih bomo mrtvice zlahka prepoznali po značilni podkvasti obliki, saj so to ostanki meandrov ali vijug reke. Na mrtvici Močnjak ②, do katere se lahko pripeljemo po makadamski poti, ki se od glavne ceste čez Mursko šumo odcepi desno, lahko pogosto opazujemo **zelenonoge tukalice** (*Gallinula chloropus*), **kvakače** (*Nycticorax nycticorax*) in **sive čaplje** (*Ardea cinerea*). Zagotovo bomo naleteli tudi na par **labodov grbcev** (*Cygnus olor*), ki na mrtvici gnezdi. Ta mrtvica nam mogoče ne bo postregla z veliko ptičjimi posebnostmi, vendar je zelo zanimiva z vidika samega habitata in drugih živali.

Gozdna pot nas proti zahodu, mimo mrtvice Močnjak ②, vodi do enega izmed najlepših okluikov reke Mure ③. V strmih, peščenih rečnih stenah gnezdiijo **breguljke** (*Riparia riparia*), naše najmanjše lastovke, in **vodomec** (*Alcedo atthis*). V podobnih strmih stenah gnezdiijo tudi **čebelarji** (*Merops apiaster*), ki pa veliko raje izbirajo druge peščene stene v širši okolici, npr. na območju Lendavskih goric ali pa v starem glinokopu na hrvaški strani Mure, severozahodno od vasi Križovec. Vendarle lahko čebelarje tu opazujemo med preletom ali prehranjevanjem. Če si bomo s pomočjo daljnogleda ali še boljše spektiva pozorno ogledali prodišče, ki se razteza na drugi brežini reke, bomo zelo verjetno opazili **malega deževnika** (*Charadrius dubius*) in **malega martinca** (*Actitis hypoleucos*). Obe vrsti sta za gnezdenje vezani na prodišča – poseben življenjski prostor, ki je zaradi človekovih posegov močno ogrožen.

Ohranjeni tok in dinamika reke Mure v njenem spodnjem toku ustvarjata gnezditvene stene za **BREGULJKE** (*Riparia riparia*), katerih številčnost je zato na tem slovenskem delu Mure najvišja.

foto: **Anja Cigan**

Ena izmed najbolj znanih mrtvic je Muriša ④. Do te se pripeljemo po glavni gozdni cesti, ki pelje čez Mursko šumo. Na poti do Muriše bomo lahko na travnikih opazovali **rjavega srakoperja** (*Lanius collurio*), **rumenega strnada** (*Emberiza citrinella*), **repaljščico** (*Saxicola rubetra*), **prosnika** (*Saxicola rubicola*), prej kot videli pa bomo slišali **vijeglavko** (*Jynx torquilla*), **kobilarja** (*Oriolus oriolus*) in z nekaj sreče tudi **pisano penico** (*Curruca nisoria*). Na pašniku ob poti gnezdiijo **pribe** (*Vanellus vanellus*), morebiti pa lahko slišimo tudi značilni »pet-pedi, pet-pedi« **prepelice** (*Coturnix coturnix*), ki je marsikje postala že redkost. Na sami mrtvici nas bo hitro preletel **rjavi lunj** (*Circus aeruginosus*), ki tukaj tudi gnezdi. V trstičju najdemo glasne **rakarje** (*Acrocephalus arundinaceus*), **bičjo trstnico** (*Acrocephalus schoenobaenus*) in **trstnega cvrčalca** (*Locustella luscinioides*). Z malo sreče se nam bo pokazala tudi katera izmed tukalic npr. **mokož** (*Rallus aquaticus*). Med jesensko selitvijo, ki se začne že v poznem poletju, lahko na tem območju opazujemo tudi **žličarke** (*Platalea leucorodia*), **polojnike** (*Himantopus himantopus*) ter marsikatero drugega pobrežnika.

BOBER (*Castor fiber*) se ob reki Muri uspešno širi, zato so njegova opazovanja vse pogostejša. Predvsem v poletnem času je večja možnost za njegovo opazovanje, saj so mladiči veliko manj previdni od odraslih in se nam pogostejše pokažejo.

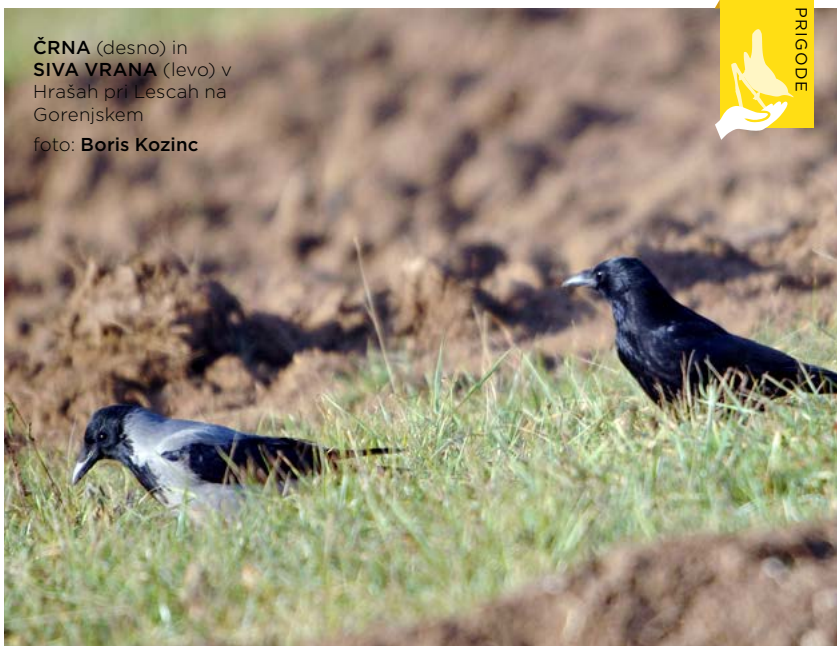
foto: Anja Cigan

DRUGE ZANIMIVOSTI:

Na območju mrtvice Močnjak ② lahko z malo sreče predvsem v večernih urah opazujemo **bobra** (*Castor fiber*), vendar bodimo pozorni, saj se na lokaciji pojavlja tudi podobna tujerodna vrsta, **nutrija** (*Myocastor coypus*). V pozno spomladanskem in poletnem času bomo lahko poslušali tudi značilno petje samcev urhov, tako **nižinskih** (*Bombina bombina*) kot **hribskih** (*Bombina variegata*), saj se tu njuna areala prekrivata. Prav tako tu živita dve vrsti pupka: **veliki** (*Triturus carnifex*) in **panonski pupek** (*Triturus dobrogicus*), vendar bomo za njuno opazovanje morali imeti več sreče. Našo edino avtohtono vrsto želve, **močvirsko sklednico** (*Emys orbicularis*), lahko opazujemo med sončenjem na brežini ali kakšnem deblu ob mrtvici Muriša ④. Velikokrat na slednji lokaciji lahko opazujemo tudi igrice **vidre** (*Lutra lutra*).

ČRNA (desno) in SIVA VRANA (levo) v Hrašah pri Lescah na Gorenjskem

foto: Boris Kozinc

OPAZOVANJE MEŠANEGA PARA ČRNE IN SIVE VRANE

// Boris Kozinc

Že več let opazujem gnezdenje mešanega para črne (*Corvus corone*) in sive vrane (*C. cornix*) ob vasi Hraše pri Lescah na Gorenjskem. Leta 2024 sta gnezdo zgradili na hruški le kakih pet metrov od zadnje hiše v spodnjem delu vasi. Mladiče sta uspešno speljali. Letos sta gnezdili na visoki lipi v zavetju bele omele blizu mojega doma, tako da sem ju lahko opazoval z vrta ali balkona. Že v začetku aprila sta gradivo za gnezdo znašala oba partnerja. Valeči ptici pa je hrano prinašala črna vrana, tako da sklepam, da je bil to samec. Vaško okolje jima zagotavlja obilico hrane, ki jo največkrat najdeti na kompostih pa tudi travnikih, njivah in pašnikih. Jeseni je zanimivo opazovati, kako vrane spuščajo orehe na cesto, da se strejo, kar jim omogoči, da pridejo do okusne vsebine. Črna vrana je pri nas redka gnezdilka v severozahodni Sloveniji, na Koroškem in Dravskem polju, lokalno pa tudi v osrednji in jugozahodni Sloveniji. Gnezdenje, kjer sta skupaj tako samec kot samica črne vrane, je bolj redek pojav in o dveh primerih je poročal Janez Gregori v letih 1972–1975 iz Rateč in Podkorena. Mešani pari črne in sive vrane so na Gorenjskem bolj običajni in jih najdemo ob Savi Dolinki vse do sotočja. Tudi za druge dele Slovenije velja, da se večina gnezdečih črnih vran pojavlja v mešanih parih s sivo vrano, a ciljnih raziskav črne vrane pri nas ni.

Viri

- GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS d.d., Ljubljana.
- KOCE, U., MIHELIC, T. (2019): Siva vrana / Črna vrana *Corvus corone*. pp. 296–297. V: Mihelič, T., Kmecl, P., Denac, K., Koce, U., Vrezec, A., Denac, D. (ur.): Atlas ptic Slovenije. Popis gnezdilok 2002–2017. – DOPPS, Ljubljana.